

SOBRE ELS MALNOMS DE CALP

Jaume PASTOR FLUIXÀ

Aquesta comunicació vol ser un homenatge al pare Vicent Llopis Bertomeu, que fa quaranta anys va arregar tots els malnoms de Calp i els va publicar (1); cosa que li va reportar molts problemes amb els seus feligresos. Per tant, ara pretenem posar a l'abast dels estudiosos el treball realitzat pel rector de Calp a finals dels anys quaranta de la present centúria. Des d'aleshores ençà, la meitat dels malnoms ressenyats s'ha eclipsat per sempre a causa de la desaparició física de les persones que el duïen i aquestos, en general per l'empenta demogràfica. La forta immigració que ha sofert Calp ha fet desaparèixer pràcticament l'ús social dels malnoms. Les noves generacions també trauen malnoms, però aquestos tenen un ús molt més reduït o grupal. Alguns d'ells no ixen del cercle d'amics o de l'ambient que els ha produït; així tenim el cas de «Gallego» (nom que van donar a un esportista local, «Xiuxoua», «Miramar» (pel nom de la tenda de mobles de son pare), etc.

RELACIÓ COMPLETA QUE FÉU EL PARE LLOPIS DELS MALNOMS DE CALP, CLASSIFICATS PER RAÓ DEL SEU ORIGEN

De noms de persones: *Poldo* (de Leopoldo), *Pepf**, *Paquera**, *Cinto*, (de Jacinto), *Sola* [del valencià antic Ursola o de Soledad], *Solaino* (l'àvia es deia Soledad), *Salvadora**, *Quicales* (de Quico), *Roc**, *Tomasa* (t), *Baltaro*, *Canut**, *Pantaleon**, *Tito*, (t), *Albert**, *Xima* (t), *Jesús**, *Bela* (d'Isabela)*, *Benitet*, *Benito*, *Cosme*, (t), *Colau/Colaua*, (t), *Càndida**, *Esteve**, *Feliciana*, *Gregòria**, *Lluc**, *Mateu/Mateuet*, *Malena* (de Magdalena), *Margarita**, *Macià*, *Nofre*, *Pedro**, *Pepelillo**, *Berlandina* [de Bernardina?], *Pericàs**.

D'oficis i professions: *Casino*, *Cartero*, *Correuer**, *Barber*, *Arraís**, *Auiat**, *Estanquer**, *Espardenyera* (provenien de Callosa i feien espardenyas), *Fuster**, *Fusteret*, *Ferrer**, *Forn*, *Figuerro*, *Governador**, *Guardaterra*, *Guasil**, *Granerera* (de Joan el granerer que fabricava graneres), *Llavador* (llavava el peix a la platja), *Matxacadora* (vingué a Calp amb una màquina que trepitjava les pedres per fer la carretera), *Rei*, *Sereno*, *Sastre*, *Teuler*, *Terrer**, *Tintorera*, *Tramusser*, *Pomero*, *Rancarroques**, *Militar**, *Hostal*, *Coronela* (feia corones dels bous de pesca), *Corona #* (idem anterior), *Canyero/Canyera #* (aquesta donà origen a la recentment desapareguda Venta la Canyera), *Colomer* [per l'afecció als coloms?], *Fiel #* [de l'antic ofici de «Fiel» o mesurador que garantitzava les mesures de la sal de les salines].

De topònims: *Carrió, Casanova, Cocó, Corralets, Calalga, Calalguera** (vivien en una casa de la Calalga), *Baegera, Casa* (Segle XIX; perquè edificaren una casa més gran que la resta a la partida dels Corralets), *Collao*, Anginent, Aljup, Ampedrola, Ferranda** (del Ferrandet), *Lleus*, Maset*, Mansanera* (t), *Mola, Noro, Paticano, Pla* (t), *Ventero, Trosset Nou, Terrasala, Roca* (de terra-roca), *Cantal** (vivien prop d'un cantal), *Terrassa #, Coloma #*(del Colomet d'Oltà), *Torrat* (les cases de Torrat donen origen al topònim). D'origen de pobles i altres terres: *Calpero, Canals, Moraira*, Lliberana*, Manyo*, Taulef*, Senigera, Suec, Català*, Espanya, Pau* #* (haviu viscut en aquesta ciutat d'Occitània).

De noms d'objectes: *Cossi*, Carretilla*, Casporra*, Caravina, Astenelletes*, Asbarda*, Manta*, Poller, Estrela, Perla*, Porra* (t), *Pala* (t), *Quinzet*, Violí, Ulleres* (de les primeres dones en dur ulleres), *Barril*, Bosina*, Martell*, Palloc, Palloquet, Corneta, Parrusses*, Caseta, Corrales, Casilles, Cantó, Txaleca*, Forma, Llargues*, Punyalets*, Napoleon* (deia que tenia moltes monedes de Napoleó), *Campana #*.

De Cognoms: *Beltran #, Escales #, Crespa* (femení de Crespo), *Jorro, Borja*, Argudo, Garcelà, Garcia, Moll, Maians, Marguí*, Sau, Serra, Cendra, Querol, Valero*, Ferrando, Cit, Calvo #, Lloro #* (t) (de Lloret).

De qualitats i defectes personals: *Botija** (de botijós), *Dotora*, Fumador, Morrinyo, Minjador, Pintxo*, Pelat, Pequenyó* (t), *Surdo*, Sec* (= ¿Cec?), *Ràbia*, Tort, Selleraca*, Petit, Borino, Txoca* (t), *Blanco, Blanqueta*, Moreno, Pigós*, Parevell*, Salao, Rogeta* (t), *Roig, Ros*, Viuda*, Bonico*, Polla*, Maiorasgo*, Forastera, Marroquilla*, Llarget/s, Cabut**.

De noms d'animals: *Conill*, Caragol, Txacal* (perquè va dir que a l'Oranesat on estigué a la rabosa se li deia així), *Bou*, Capdegat*, Carranc, Ahuelles*, Gossos*, Grill, Haca*, Mosquit, Manino*, Pato*, Puça, Perdiu*, Serguentana, Soliguer, Rabosa, Raboseta, Txacre, Txaburro*, Mau**.

De coses mengívoles: *Caldo*, Xocolate, Xufa/Xufo, Bollo, Bolet, Canela*, Panet, Cuerna, Carabassa*, Carabasseta*, Melona*, Fiquetes, Fenoll*.

De paraules equívokes i fets cèlebres: *Carrala* (t), *Cutxarrato, Txano, Fico*, Parent*, Panarro, Pessic* (t), *Mana, Careto, Txabou*, Comparete, Cota** (de la quota dels servei militar perquè lliuraren un fill), *Fortu, Maco, Samort** (pel seu aspecte físic), *Perolo, Pilda, Papa*, Nene*, Tana**.

De parts del cos: *Cabello, Fetget* (t), *Morret* (tenia el llavi superior partit), *Petxo*, Mollera* (t), *Garrilla* (t).

De caràcter religiós: *Cura, Escolà/ana* (descendents de Toni l'Escolà), *Flare, Profeta, Retorico*, Diabla, Pare Sant** (en el segle passat tingué relacions amb el Papa, al qual esmentava a sovint).

Desconeguts: *Mutxalandena, Malaia, Nyarrec, Papai, Piorra, Duina*, Txurri*, Fendi**.

SOBRE L'ANTIGUITAT DELS MALNOMS I LA SEUA PERDURACIÓ.

A les relacions de veïns dels segles XIV al XVII no hi figura cap de malnom. A l'època moderna quan hi ha coincidència en dos noms, solen posar *major* o *menor*, segons es referesquen als pares o al fill; en altres casos, com entre cosins o veïns de nom idèntic es solia afegir després del cognom el nom del pare del subjecte; així darrere del nom i del primer cognom trobem a sovint un «...de Francés», «...de Jaume», etc. apel·latius que fan més de funció de precedents del segon cognom que no de malnoms. (*Lauro* n° 2. 1976).

Tanmateix, hi ha casos que sembla poden confirmar la pervivència d'un malnom a través de diverses generacions durant segles. Així, a principis del segle XVIII, conta la tradició local que un xicot anomenat «Caragol» va fer la valentonada de tancar les portes de Calp davant el perill d'un atac piràtic, avui encara hi ha moltes persones per Calp de la família «Caragol».

A manca d'altres materials posseïm dues relacions completes dels caps de casa de Calp de 1840 i 1843; encara que els noms estan en castellà i és una relació oficial, en ocasions s'afegeix el malnom, la majoria de les voltes castellanitzat. Gràcies a aquestes llistes dels veïns de Calp sabem que fa segle i mig ja existien els malnoms «Chufa», «la casa», «Pelad», «Cucharrato», «Mola», «Sit», «Canela», «Rabia», «Pilda», Roca. D'aquestes relacions alguns malnoms ja han desaparegut inclús a la relació del Pare Llopis, aquest és el cas de: «Bort», «Caete», «Arquitecto» (a la relació de 1843 al mateix individu se li diu «Arbañil»), «Bacuri», «Plorador», «Cama» (al mateix individu se li diu en 1843 «Cameta»), «Sargento», «Soldado», «Tejedor» (en 1843 se li diu «Texidor»), «Chicho», «Ciego», «Conilla» (en 1843 Conill), «Carroña», «Sabata», «Almas», «Rosarda», «La parr», «Ronsano». En la relació de 1843 trobem aquests nous malnoms: «Mel·la», «Curilla» ¿pot ser el «Retorico» de la relació de Llopis?, «Boela», «Juanchele», «Tana», «Cresoler», «Calbo», «Alpargatero», (deu ser l'«Espardenyer» que encara avui perdura).

Nota: L'autor agraeix la col·laboració i les informacions proporcionades per En Pere Pastor i Pastor, persona que per la seua edat i dedicació professional ha conegut i tractat a tot el poble de Calp.

SIGNES

- (*) Aquest asterisc darrere d'un malnom significa que el seu ús des que el Pare Llopis el va recollir fins ara ha desaparegut totalment.
- (t) Vol dir que els darrers portadors d'aquest malnom han faltat en els darrers anys sense deixar descendència o en el seu cas es tracta de filles o de fills que no se'ls coneix pel malnom dels seus progenitors.
- (#) Malnom situat en diferent lloc a l'establert per Llopis.

BIBLIOGRAFIA

- (1) LLOPIS BERTOMEU, Vicente: «Calpe». Valencia 1953. pàg. 213-217.
- (2) PASTOR, J. i CAMPON, J.: «Consideracions al voltant de la Relació de veïns de Lliria el 1646». En *LAURO* n° 2. 1986. pàg. 59-82.